

Interrex

Warszawa 2020
Wydanie I

Mirosław Lewandowski

Interrex

**Niepodległościowe środowisko
kombatanckie wobec
Prymasa Stefana Wyszyńskiego
w latach 1956–1981**

Seria: „Kamienie”

Tom IV

Instytut Historyczny nn
im. Andrzeja Ostoja Owsianego

Projekt okładki:

Mariusz Front

Korekta:

Mirosława Kostrzyńska

Skład, przygotowanie do druku, druk i oprawa:

AWiR Akces Sukces-Sport, Warszawa, www.awirakces.pl

Wydawca:

Instytut Historyczny im. Andrzeja Ostoję Owsianego, ihoo.pl

Copyright:

Mirosław Lewandowski,

Instytut Historyczny im. Andrzeja Ostoję Owsianego

ISBN 978-83-943994-8-1 (całość)

ISBN 978-83-957901-2-6 (tom 4)

Wydanie 1

Publikacja objęta patronatem:

Jak stwierdził Adam Skwarczyński, „Żaden wysiłek nie idzie z nicości w nicość, lecz wrasta w głębę życia, w jego organizm...” tą dewizą stara się kierować Instytut Historyczny im. Andrzeja Ostoja Owsianego. Nasze działania nie byłyby możliwe bez wsparcia naszych darczyńców.

Ta pozycja która trafia do Państwa rąk ukazuje się w ramach programu, „*Interrex na beatyfikację Stefana Wyszyńskiego*”, dofinansowanego przez:

W imieniu Instytutu gorąco za pomoc dziękujemy!

Leszkowi Moczulskiemu

Zakończenie

Książka historyczna powinna mieć zakończenie.

Ale o czym pisać w zakończeniu, skoro wszystko, co ważne zostało już napisane, a na to, co mniej istotne szkoda czasu?

Ale książka historyczna powinna mieć zakończenie...

* * *

Środowisko niepodległościowe, opisane w tej książce jest niedoceniane w polskiej historiografii. Tymczasem w latach 1956–1978 niosło ono praktycznie samotnie sztandar Polski Niepodległej, mając duży wpływ na opinię społeczną. Był to wpływ, który przywódcy tego środowiska uzyskali ponad głowami elit politycznych, kulturalnych i kościelnych.

Jest taka piosenka Jacka Kaczmarskiego pt. „Samosierra”. Mówi między innymi o tych, którzy „nieś będą ciężar wytrząśniętej z buta grudki zaschniętej gliny Samosierry”. Kończy się słowami, które dobrze opisują misję liderów nurtu niepodległościowego: „Ci co zginęli, poszli w bohaterzy. Ci co przeżyli, muszą walczyć dalej!”.

* * *

Ocena działań i postawy Prymasa Wyszyńskiego jest także jednoznaczna.

Nie budzi wątpliwości (o czym do tej pory nie było wiadomo¹³⁴⁷), że w latach 60. i 70. udzielił on wsparcia nurtowi niepodległościowemu. Jeżeli porównamy to z postawą Prymasa wobec opozycji przedsierpniowej (od 1976 roku),

¹³⁴⁷ W ostatnim czasie ukazało się kilka publikacji omawiających stosunek Kościoła katolickiego w Polsce do ruchów niezależnych w PRL, w szczególności w l. 70. Dwie najważniejsze to: A. Anusz, *Kościół obywatelski...* (II wydanie) oraz R. Łatka, *Episkopat Polski...* Niestety autorzy obu tych książek pomijają relacje między Prymasem a nurtem niepodległościowym. Głównym powodem jest brak szerszej wiedzy w polskiej historiografii nt. działalności nurtu niepodległościowego w PRL po 1956.

to jego życzliwość wobec niepodległościowców nie była niczym niezwykłym – Kościół w Polsce wspierał także inne grupy opozycyjne (nawet KOR, który nie budził przecież zaufania Prymasa). To, co było niezwykle, to zażyłość Prymasa z liderami niepodległościowców, w szczególności z generałem Abrahamem oraz szczególna bliskość ideowa. Żadna inna grupa opozycyjna w PRL nie mogła pochwalić się takimi relacjami z przywódcą polskiego Kościoła. Wydaje się, że postawę Prymasa wobec niepodległościowców dobrze opisuje i wyjaśnia koncepcja „wspólnoty działania i podziału ról”, którą przedstawił w 1978 roku Leszek Moczulski¹³⁴⁸.

Było wiele okoliczności, które doprowadziły do ograniczenia tej współpracy od roku 1978. Zostały one wymienione wcześniej¹³⁴⁹. Nie zmienia to w niczym pozytywnej oceny Prymasa.

Wydaje się także, że Kościół w latach 80. usiłował pełnić nadal rolę wyznaczoną przez Kardynała Wyszyńskiego, jako siły stabilizującej sytuację polityczną w kraju i strażnika ewolucyjnego charakteru zmian. Nastąpiły jednak także istotne zmiany na niekorzyść, które były konsekwencją niedoświadczenia politycznego nowego prymasa i usamodzielnienia się arcybiskupa Bronisława Dąbrowskiego, który przejął główny ciężar kontaktów z przywódcami PZPR.

Szczegółowa analiza relacji w trójkącie Kościół – władze PRL – opozycja w dekadzie lat 80. wymaga jednak odrębnego opracowania.

¹³⁴⁸ s. 616–617.

¹³⁴⁹ s. 614 i nast.